

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ เจตนาเชิงพฤติกรรมทางการเรียนคณิตศาสตร์ รวมทั้งปัจจัยในการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมทางการเรียนคณิตศาสตร์ ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน โดยนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์
  - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียนคณิตศาสตร์
  - 1.2 ประเภทของพฤติกรรมกรรมการเรียนคณิตศาสตร์

2. ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน และการวัดตัวแปรตามทฤษฎี
  - 2.1 ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน
  - 2.2 ตัวแปรตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน
    - 2.2.1 พฤติกรรม
    - 2.2.2 เจตนา
    - 2.2.3 เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมพฤติกรรม
    - 2.2.4 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
    - 2.2.5 การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

พฤติกรรมกรรมการเรียนคณิตศาสตร์

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียนคณิตศาสตร์

พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือได้ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ อักทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้นเกิดขึ้นภายในหรือนอกร่างกาย (สมโภชน์ เขียมสุภาษิต, 2524: 3)

บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F.Skinner, 1974: 3) กล่าวว่า " พฤติกรรมหมายถึง การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้น ๆ ผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม "

ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2525: 125) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนสรุปได้ว่า เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกเพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ เจตคติและทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในวิชาต่าง ๆ ถ้านักเรียนเป็นผู้แสดงออกก็เรียกพฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียน ถ้าครูแสดงออกก็เรียกพฤติกรรมกรรมการสอนของครู ทั้งพฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียน และพฤติกรรมกรรมการสอนของครู มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด คือ พฤติกรรมกรรมการเรียนจะดำเนินไปด้วยดีนั้นย่อมจะต้องอาศัยพฤติกรรมกรรมการสอนที่ดีของครูด้วย และพฤติกรรมกรรมการสอนที่ดีของครูย่อมผลักดันให้พฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียนดำเนินไปในทางที่ดีด้วย

แฮร์รี แมดดอกซ์ (Harry Maddox, 1963 อ้างถึงใน ศิริวัฒน์ สงวนหมู , 2533: 19-20) เสนอถึงพฤติกรรมกรรมการเรียนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ โดยรวบรวมจากการใช้แบบสอบถาม โดยสรุปได้ว่า ต้องประกอบด้วย การวางแผนและทำตามแผนที่กำหนดไว้ ทำงานด้วยความเอาใจใส่และเสร็จตามเวลาที่กำหนด มีส่วนร่วมในการอภิปรายปัญหาในชั้นเรียน เมื่อมีปัญหาคงถามหรือปรึกษาอาจารย์ มีการเตรียมตัวล่วงหน้า มีการบันทึกสรุปเนื้อหาที่เรียน และรู้จักแบ่งเวลา

ยุพิน พิพิธกุล (2539: 7) กล่าวว่า " องค์ประกอบที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์ คือ สุขภาพของนักเรียน วุฒิภาวะของนักเรียน คุณลักษณะของตัวนักเรียน เจตคติของนักเรียนและวิธีการเรียนของนักเรียน "

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2538: 151-152) กล่าวว่า " นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดังนี้คือ นักเรียนต้องเข้าชั้นเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนรวมทั้งรักษาระเบียบวินัยในชั้นเรียน ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมาย มีเจตคติที่ดีและมีความพยายามในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ "

สุวัฒนา อุทัยรัตน์ (2526: 124) กล่าวว่า " ถ้านักเรียนจะเรียนคณิตศาสตร์ให้เข้าใจ นักเรียนต้องตั้งใจและสนใจร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนตั้งแต่ต้นชั่วโมง ต้องมีอุปกรณ์การเรียนพร้อมและเข้าชั้นเรียนตรงเวลา "

เจลิยว บุชเนียร (2531: 23) กล่าวว่า " การเรียนคณิตศาสตร์ให้ประสบผลสำเร็จนักเรียนจะต้องใช้วิธีการเรียนที่ถูกต้อง รู้จักสังเกตบันทึกรวบรวมข้อมูล หาความสัมพันธ์ สรุปและตรวจทาน การท่องจำสูตร และกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณเสมอ ๆ จะช่วยให้คิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้รวดเร็วขึ้น "

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยหลายพฤติกรรม เช่น การเตรียมตัวเรียน ความตั้งใจเรียนในชั้นเรียน การทำแบบฝึกหัด การอภิปรายปัญหา การจดบันทึกเนื้อหาและสรุปเนื้อหาวิชา รวมทั้งการรู้จักแบ่งเวลาและมีระเบียบวินัย ซึ่งแต่ละพฤติกรรมต้องนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

2. ประเภทของพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (Somwung Pittiyanuwat, 1976) ได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ ไว้ดังนี้ คือ

1. การเลือกเรียนคณิตศาสตร์ในระดับสูง
2. ความขยันในการเรียนคณิตศาสตร์เพื่อให้ได้เกรด A
3. การใช้เวลาร่างทำกิจกรรมทางคณิตศาสตร์
4. การเลือกประกอบอาชีพเป็นนักคณิตศาสตร์

แหวนไพลิน เย็นสุข (2538: 19-20) ได้แบ่งพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ไว้ 5 ด้านดังนี้

1. พฤติกรรมการเตรียมตัวเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่ได้สร้างความพร้อมให้แก่ตนเองก่อนที่จะเข้าเรียนบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยการศึกษาหาความรู้ อ่าน และทำความเข้าใจในรายละเอียดของเนื้อหาวิชาจากแบบเรียน จากเอกสารตำราวิชาคณิตศาสตร์ของสำนักพิมพ์ต่างๆ ทดลองทำโจทย์แบบฝึกหัด ตลอดจนการคิดโจทย์ทักษะและโจทย์ปัญหาขึ้นมาเองเพื่อเตรียมถามครูในชั้นเรียน
2. พฤติกรรมการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียน หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนโดยการฟัง พูด อ่าน เขียน คิดคำนวณแก้โจทย์ทักษะและปัญหา อภิปรายซักถามปัญหา ฝึกทำแบบฝึกหัด ร่วมกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ในระหว่างเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียน
3. พฤติกรรมการทำการบ้านและทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนในการทำแบบฝึกหัด หรืองานในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ อาจจะเป็นการศึกษาค้นคว้าทำรายงานอ่านตำรา ท่องกฎหรือสูตร ทำแบบฝึกหัดโจทย์ปัญหาและทักษะ เป็นการทบทวนเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่ครูมอบหมายให้นักเรียนนำไปทำให้เสร็จแล้วนำมาส่งครูตามวันเวลาที่กำหนด
4. พฤติกรรมการทำกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนตามความต้องการของนักเรียนเอง โดยการศึกษาค้นคว้า อ่านวารสารตำราเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ การอภิปรายปัญหากับเพื่อน การทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม การเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมคณิตศาสตร์ การเข้าแข่งขันตอบปัญหาคณิตศาสตร์ การเข้าชมนิทรรศการคณิตศาสตร์ การทำอุปกรณ์และการเล่นเกมเสริมคณิตศาสตร์
5. พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ในอนาคต หมายถึงการแสดงพฤติกรรมความสนใจของนักเรียนในการเลือกเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยไม่ต้องบังคับ และมีความตั้งใจจะเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่ต้องใช้วิชาคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญ

ปราณี ศิวพรพิทักษ์ (2539: 58-59) ได้แบ่งพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ไว้ 6 ด้านดังนี้

1. พฤติกรรมการเตรียมตัวเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่ได้สร้างความพร้อมให้แก่ตนเอง ก่อนที่จะเรียนบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยการศึกษาหาความรู้ อ่าน และทำความเข้าใจในรายละเอียดของเนื้อหาจากแบบเรียน จากเอกสาร ตำราวิชาคณิตศาสตร์ของสำนักพิมพ์ต่างๆ ทดลองทำโจทย์แบบฝึกหัด ตลอดจนรวบรวมปัญหาที่พบ เพื่อเตรียมถามอาจารย์ในห้องเรียน
2. พฤติกรรมการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียน หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนโดยการฟัง อ่าน คิด คำนวณ แก้โจทย์ปัญหา อภิปรายซักถาม ฝึกทำแบบฝึกหัด ร่วมกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ในระหว่างเรียนในห้องเรียน
3. พฤติกรรมการทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนในการทำแบบฝึกหัด หรืองานในเนื้อหาคณิตศาสตร์อาจจะเป็นการศึกษาค้นคว้า ทำรายงาน อ่านตำรา ท่องกฎหรือสูตร ตามที่อาจารย์มอบหมายให้นักเรียนนำไปทำให้เสร็จแล้วนำมาส่งอาจารย์ตามวันเวลาที่กำหนด
4. พฤติกรรมการทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่สนใจศึกษาเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้เรียนมาจากห้องเรียน โดยการทำซ้ำและทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน การท่องกฎหรือสูตร การคิดคำนวณแก้โจทย์ปัญหาและโจทย์ทักษะ เป็นการกระทำที่เริ่มด้วยตัวนักเรียนเอง มีชิ้นงานที่อาจารย์มอบหมายให้
5. พฤติกรรมการทำกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนตามความต้องการของนักเรียนโดยการศึกษาค้นคว้า อ่านวารสารตำราเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ การอภิปรายปัญหากับเพื่อน การฝึกทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม การเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมคณิตศาสตร์ การเข้าแข่งขันตอบปัญหาคณิตศาสตร์ การเข้าชมนิทรรศการคณิตศาสตร์ การทำอุปกรณ์และการเล่นเกมเสริมคณิตศาสตร์
6. พฤติกรรมการเลือกเรียนคณิตศาสตร์เพิ่มเติม หมายถึงการแสดงพฤติกรรม ความสนใจของนักเรียนในการเลือกเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยไม่ต้องบังคับ อาจเป็นการเลือกเรียนตามหลักสูตรในชั้นเรียนปกติหรือเลือกเรียนเพิ่มเติมนอกชั้นเรียน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (A Theory of Planned Behavior: TPB) เป็นทฤษฎีที่ใช้ทำนายพฤติกรรมของบุคคล และช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action: TRA) ของฟิชบายน์ และไอเซ็น (Fishbein and Ajzen) ใจความสำคัญของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลสรุปได้ดังนี้ (ธีระพร อูวรรณโณ, 2528: 133-160; จิรวัดน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2538: 158-184; Fishbein and Ajzen, 1980: 5-9)

ข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล คือ “มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอย่างเป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนก่อนตัดสินใจลงมือทำหรือไม่ทำพฤติกรรม”

กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนย่อมมีเหตุผลในการนำสารสนเทศต่าง ๆ ที่หามาได้อย่างมีระบบ นั่นคือจะไม่ยอมรับว่าพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยจิตไร้สำนึก หรือจากการถูกบังคับแม้แต่การแสดงออกตามอำเภอใจโดยขาดสติ ทฤษฎีนี้จะยอมรับว่า มนุษย์จะทำอะไรทุกครั้ง ต้องมีการพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจทำ หรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือมนุษย์ทุกคนจะทำอะไร ทุกครั้งต้องทำด้วยเหตุผล และมนุษย์ทุกคนย่อมมีเหตุผลเป็นของตนเอง และถือว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ (Immediate Determinant) (Fishbein and Ajzen, 1980: 41) และเจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ตัว คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor) คือ เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior: A_b) หมายถึง การประเมินของบุคคลต่อการกระทำพฤติกรรมออกมาในทางบวก หรือลบ กล่าวคือ เป็นการวินิจฉัยของบุคคลว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี หรือเลว เราควรจะชอบที่จะทำ หรือมีพฤติกรรมที่ต่อต้านต่อการกระทำนั้น

เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Beliefs: b) และการประเมินผลการกระทำ (Evaluation of Consequences: e)

2. อิทธิพลของสังคม (Social Influence) คือ ปกติวิสัยเชิงอัตนัย หรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm: SN) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับความกดดันทางสังคมต่อเขาให้กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

ทฤษฎีนี้ได้กล่าวว่า เจตคติขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Beliefs) ส่วนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับบรรณณะของกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) กลุ่มอ้างอิง หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล หรือสิ่งที่เป็นแรงจูงใจแก่เขาในการกระทำพฤติกรรม

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับบรรณณะของกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของตน (Normative Beliefs: NB) ซึ่งหมายถึงความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิงประสงค์จะให้คนทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด และ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply: MC)

ความสัมพันธ์ของตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล สามารถแสดงด้วยสมการได้ ดังนี้

$$B \sim I = f[\beta_1 A_B + \beta_2 SN]$$

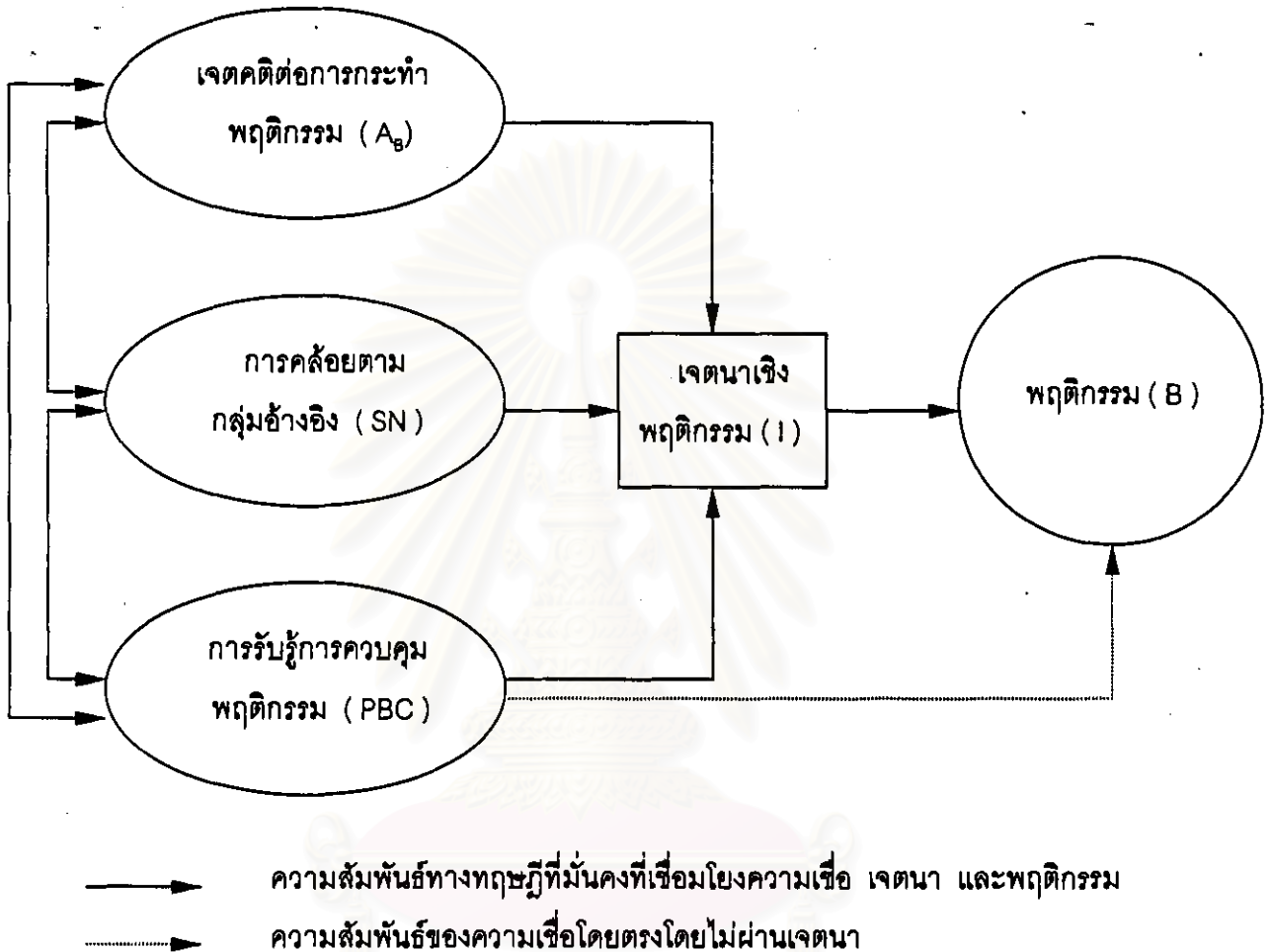
เมื่อ β_1 และ β_2 เป็นน้ำหนักที่จะได้จากการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณ

ต่อมาไอเซ็น เสนอทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ในปี ค.ศ.1985 โดยโครงสร้างของทฤษฎีนี้มีลักษณะคล้ายกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล แตกต่างกันที่ไอเซ็นพยายามทำความเข้าใจและทำนายพฤติกรรมที่อาจไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของบุคคลอย่างเต็มที่ (incomplete volitional control) กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลประสบปัญหาในการควบคุม ทำให้บุคคลไม่สามารถตัดสินใจได้แน่นอนว่าจะทำหรือไม่ทำ ต้องอาศัยโอกาสหรือทรัพยากรอื่น ๆ เช่น เงิน เวลา ทักษะ การร่วมมือจากบุคคลอื่น เป็นต้น ตัวแปรที่สามารถใช้อธิบายพฤติกรรมที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของบุคคลอย่างเต็มที่ ได้แก่ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control: PBC)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน มีสาระสำคัญดังนี้

แผนภาพที่ 1-2 โครงสร้างพื้นฐานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen 1988 : 133)

ธีระพร อูวรรณโก (2528: 133-160), จิรวัดณ์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ (2538: 158-184), ฟิชบายน์ และ ไอเซ็น (Fishbein and Ajzen, 1980: 5-9), ไอเซ็น (Ajzen, 1988: 112-142) ได้กล่าวถึงโครงสร้างพื้นฐานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยหลัก (Central Factor) ในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล คือ เจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention หรือ I) โดยเจตนาในทฤษฎีนี้หมายถึงเจตนาที่จะพยายามทำพฤติกรรมนั้น เจตนาเป็นปัจจัยการจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เจตนาจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าบุคคลได้ทุ่มเทความพยายามมากน้อยเพียงใดที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ยิ่งบุคคลมีความตั้งใจแน่วแน่และพยายามมากเพียงใดความเป็นไปได้ที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมก็ยิ่งมีมากเท่านั้น (ใช้เจตนาทำนายพฤติกรรม: B ~ I)

2. เจตนาเชิงพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 3 ตัว คือ เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม

2.1 เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior หรือ A_b) เป็นการประเมินทางบวกหรือลบต่อการกระทำนั้น ๆ จัดได้ว่าเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม เป็นปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) และได้รับอิทธิพลหรือถูกกำหนดจากผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมหรือผลของการกระทำ (Behavioral Beliefs หรือ b) และการประเมินผลกรรมหรือผลของการกระทำ (Evaluation of Consequences หรือ e) เขียนเป็นสมการได้ว่า

$$A_b = f \left[\sum_{i=1}^n b_i e_i \right] \dots\dots\dots(1)$$

เมื่อ n คือ จำนวนความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ

2.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm หรือ SN) เป็นการรับรู้ของบุคคลว่าคนอื่น ๆ ที่มีความสำคัญสำหรับเขาต้องการหรือไม่ต้องการให้เขาทำพฤติกรรมนั้น ๆ

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ขึ้นอยู่กับผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับทัศนคติของสมาชิกในกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของเขา (Normative Beliefs หรือ NB) ซึ่งหมายถึงความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิงประสงค์จะให้เขาทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply หรือ MC) ซึ่งหมายถึง การรับรู้ของบุคคลว่า เขาต้องการทำตามกลุ่มอ้างอิงแต่ละกลุ่มต้องการให้เขาทำเพียงไร กลุ่มอ้างอิงในที่นี้หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้น สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$SN = f \left[\sum_{j=1}^n NB_j MC_j \right] \dots\dots\dots(2)$$

เมื่อ n คือ จำนวนแหล่งหรือกลุ่มอ้างอิง

2.3 การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control หรือ PBC) เป็นการรับรู้ของบุคคลว่า เป็นการยากหรือง่ายที่จะทำพฤติกรรมนั้น ๆ

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม (Control Beliefs หรือ c) และการรับรู้การควบคุม (Perceived Power หรือ p) โดยความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับการมี หรือไม่มีทรัพยากรหรือโอกาสที่จำเป็นในการทำพฤติกรรม ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมนี้อาจได้รับอิทธิพลจาก

2.3.1 ประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น ๆ ในอดีต

2.3.2 ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับการบอกเล่าจากผู้อื่นเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น

2.3.3 การสังเกตจากประสบการณ์ของคนคุ้นเคยและเพื่อน

2.3.4 มีตัวแปรอื่น ๆ ที่เพิ่มหรือลด การรับรู้ความยากของการทำพฤติกรรมนั้น

ส่วนการรับรู้การควบคุม หมายถึง การรับรู้ของบุคคลว่า มีปัจจัยควบคุมบางอย่างที่สามารถเอื้ออำนวยหรือขัดขวางการแสดงพฤติกรรมนั้น สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$PBC = f \left[\sum_{k=1}^n c_k p_k \right] \dots\dots\dots(3)$$

เมื่อ n คือจำนวนปัจจัย

3. จากข้อ 2.1, 2.2 และ 2.3 สามารถเขียนเป็นสมการทำนายได้ว่า

$$B \sim I = f[\beta_1 A_B + \beta_2 SN + \beta_3 PBC] \dots\dots\dots(4)$$

เมื่อ $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ เป็นน้ำหนักที่ได้จากการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณ

4. ความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ของเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่ม อังอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมในการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม และความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ของเจตนาเชิงพฤติกรรมและการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมในการทำนายพฤติกรรม อาจเปลี่ยนแปลงได้จากพฤติกรรมหนึ่งไปสู่อีกพฤติกรรมหนึ่งและจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง นั่นคือในเจตนาเชิงพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม ส่วนในบางพฤติกรรมเจตนาเชิงพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม แต่บางพฤติกรรมเจตนาเชิงพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสามใกล้เคียงกัน

5. กฎเกณฑ์ทั่วไปมีว่า หากเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่ม อ้างอิงเป็นบวกมากเพียงไรและการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมก็เป็นบวกด้วย บุคคลก็ควรมีเจตนาที่หนักแน่นที่จะทำพฤติกรรมมากเท่านั้น ส่งผลให้การทำนายพฤติกรรมมีความแม่นยำขึ้น ไอเซ็น เห็นว่าการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีความหมายในแง่แรงจูงใจสำหรับเจตนา บุคคลที่เชื่อว่าเขา ไม่มีทรัพยากรหรือโอกาสที่จะทำพฤติกรรมนั้น ๆ มักจะไม่มีเจตนาหนักแน่นที่จะทำพฤติกรรมนั้น แม้ว่าเขาจะมีเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมเป็นบวกและเชื่อว่าคนที่มีความสำคัญสำหรับเขา ยอมรับให้เขาทำพฤติกรรมนั้นก็ตาม ดังนั้นในกรณีเช่นนี้ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม จะเป็นตัวร่วมกับเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ในการมีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม (ลูกศรที่บจากเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมไป เจตนาเชิงพฤติกรรมในแผนภาพ 1-2 ถือเป็นภาค 1 ของทฤษฎี)

6. การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมอาจสัมพันธ์กับพฤติกรรมโดยตรง โดยไม่ผ่านเจตนาเชิงพฤติกรรม โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลมีการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมตรงกับความเป็นจริง (ลูกศรเส้นไขว้ปลาในแผนภาพ 1-2 ถือเป็นภาค 2 ของทฤษฎี)

7. ในบางกรณีการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมอาจไม่ได้สะท้อนถึงความสามารถในการควบคุมอย่างแท้จริง ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่บุคคลมีข้อมูลน้อยเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น ข้อกำหนดในการทำพฤติกรรมหรือทรัพยากรที่มีเปลี่ยนแปลงไป หรือกรณีที่มีตัวแปรใหม่ที่ไม่คุ้นเคยเกิดขึ้นในสถานการณ์ ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ การวัดการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม อาจเพิ่มความแม่นยำในการทำนายพฤติกรรมได้น้อย

8. บทบาทของความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ทฤษฎีนี้จำแนกความเชื่อเป็น 3 ชนิดคือ

8.1 ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral Beliefs) ซึ่งมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผลของการกระทำ หากบุคคลมีความเชื่อว่าการทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลกรรมทางบวก เขาก็จะมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ขณะที่บุคคลซึ่งเชื่อว่าการทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลกรรมทางลบ เขาก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น

8.2 ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) ซึ่งเป็นตัวกำหนดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นความเชื่อที่บุคคลหรือกลุ่มคนเฉพาะคิดว่าเขาควรหรือไม่ควรทำพฤติกรรมนั้น หากบุคคลเชื่อว่าคนอื่นที่มีความสำคัญสำหรับเขาคิดว่าเขาควรทำพฤติกรรมนั้น บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้น ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลเชื่อว่าคนอื่นที่มีความสำคัญสำหรับเขาคิดว่าเขาไม่ควรทำพฤติกรรมนั้น เขาก็มีแนวโน้มที่จะไม่ทำพฤติกรรมนั้น

8.3 ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม (Control Beliefs) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการรับรู้ การควบคุมพฤติกรรมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการมี หรือไม่มีทรัพยากรหรือโอกาสที่จะทำพฤติกรรม หากบุคคลเชื่อว่าเขามีทรัพยากรและโอกาสมาก และมีอุปสรรคหรือสิ่งขัดขวางน้อยเพียงไร เขาก็ ควรจะรับรู้ว่าเขาสามารถควบคุมพฤติกรรมได้มากเพียงนั้น

ตัวแปรตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

1. พฤติกรรม (Behavior) การที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมได้จะต้องทำความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ (Fishbein and Ajzen, 1980: 29-39)

1.1 พฤติกรรมและผล (Behaviors Versus Outcomes)

ผลกับพฤติกรรมต่างกัน เพราะผลอาจจะเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก พฤติกรรม และพฤติกรรมหลาย ๆ พฤติกรรมที่ต่างกันอาจจะนำมาซึ่งผลเดียวกัน เช่น การที่ ทำคะแนนสอบได้ดีอาจจะมาจากพฤติกรรมต่าง ๆ กัน เช่น ตั้งใจเรียน อ่านหนังสือ จำเนื้อหาได้มาก หรือลอกคำตอบจากคนอื่นเวลาสอบ ดังนั้นในการศึกษาเราจะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่าเราจะศึกษา พฤติกรรมหรือผล

1.2 การกระทำเดี่ยว และประเภทพฤติกรรม (Single Action Versus Behavioral Categories)

เราไม่สามารถที่จะสังเกตประเภทพฤติกรรมได้โดยตรง เพราะว่าประเภท พฤติกรรมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยการกระทำเฉพาะหลายการกระทำ เช่น เราไม่สามารถที่จะสังเกต “ความก้าวร้าว” ได้แต่เราสามารถสังเกตการกระทำเฉพาะหรือการกระทำเดี่ยว ซึ่งเรานิยามว่าเป็น ความก้าวร้าวหรือไม่ก้าวร้าวได้

1.2.1 การกระทำเดี่ยว (Single Action)

การกระทำเดี่ยวเป็นพฤติกรรมเฉพาะที่บุคคลกระทำ เราสามารถวัดการกระทำ เดี่ยวได้แต่ต้องให้คำนิยามชัดเจนเพียงพอเพื่อที่เราจะได้กำหนดอย่างถูกต้องว่าการกระทำนั้นถูก ต้องหรือไม่ การกระทำบางอย่างสังเกตได้ยาก เช่น การอ่านคำเตือนเกี่ยวกับสุขภาพบนของบุหรี่ ดังนั้นปัญหาก็คือจะต้องนิยามการกระทำให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการสังเกต ของผู้สังเกต โดยประเมินจากธรรมชาติความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต

1.2.2 ประเภทพฤติกรรม (Behavioral Categories)

ประเภทพฤติกรรมเป็นกลุ่มของการกระทำ เราไม่สามารถที่จะสังเกตประเภท พฤติกรรมได้โดยตรงต้องอนุมานจากการกระทำเดี่ยว ปัญหาของการวัดประเภทพฤติกรรมคือ

จะต้องใช้การกระทำเดียวจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดการกระทำเดียวที่สัมพันธ์กับประเภทพฤติกรรมนั้น ๆ ให้มากที่สุด และการกระทำเดียวจะต้องสังเกตได้โดยตรงและมีความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต และทำการสังเกตการกระทำแต่ละการกระทำแล้วนำมาให้คะแนน คะแนนรวมที่ได้เป็นตรรกะในการวัดปริมาณของประเภทพฤติกรรม

1.3 ความจำเพาะของพฤติกรรม

การวัดพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นการกระทำเดียวหรือประเภทพฤติกรรมจะมีความแม่นยำมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความจำเพาะของพฤติกรรม และความจำเพาะของพฤติกรรมขึ้นอยู่กับ

1.3.1 การกระทำ (Action) จะต้องกำหนดว่าเป็นการกระทำอย่างเดียว (Single act) เช่น การให้ลูกกินอาหาร การสูบบุหรี่ เป็นต้น หรือเป็นประเภทพฤติกรรม (Behavior category) เช่นการออกกำลังกาย ซึ่งอาจประกอบด้วยการกระทำย่อย ๆ หลายการกระทำ เป็นต้นว่า การวิ่ง การกระโดดเชือก หรือการเล่นฟุตบอล

1.3.2 เป้าหมาย (Target) หมายถึงเป้าหมายของการกระทำ เช่นการให้ลูกกินอาหารข้างต้นอาจกำหนดเป้าหมายให้เป็นนมแม่

1.3.3 เวลา (Time) หมายถึงเวลาที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น การกินนมแม่ตอนค่ำ

1.3.4 บริบท (Context) หมายถึงสถานการณ์ที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น การกินนมแม่ที่บ้าน

ถ้าความจำเพาะของพฤติกรรมมีมาก การวัดพฤติกรรมก็จะแม่นยำมากขึ้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยหน้า (Fishbein and Ajzen 1980: 261)

การกระทำคือ การลงคะแนนเสียง

เป้าหมายคือ การเลือกตั้งประธานาธิบดี

เวลาคือ การเลือกตั้งสมัยหน้า

บางครั้งเราอาจจะสนใจการกระทำหนึ่งในเป้าหมายหนึ่ง แต่เราอาจจะสนใจบริบทและเวลาไม่มากนักดังนั้น เราจะต้องพิจารณาในทุก ๆ บริบทและสังเกตตลอดเวลาที่พฤติกรรมอาจจะเกิดขึ้น

1.4 ระดับการวัดพฤติกรรม

การสังเกตหรือการวัดการกระทำเดียวอาจจะทำได้หลายวิธีต่าง ๆ กันดังนี้

1.4.1 วิธีที่ให้ผู้คลมีทางเลือก 2 ทาง คือการกระทำพฤติกรรม หรือไม่กระทำพฤติกรรม เช่น เขาขับรถไปทำงานหรือไม่

1.4.2 วิธีที่ให้ผู้คลมีทางเลือกมากกว่า 2 ทางที่เขาสามารถเลือกได้ เช่น เขาเดินทางไปทำงานโดยวิธีใด

.....รถยนต์ส่วนตัว .....โดยสารรถของผู้อื่น

.....รถประจำทาง .....แท็กซี่

.....รถจักรยานยนต์ .....รถจักรยาน 2 ล้อ

.....เดิน

ทางเลือกเหล่านี้อาจจะมองว่าเป็นกลุ่มของการกระทำเดียวที่จะกระทำหรือไม่

กระทำ

1.4.3 วิธีที่วัดหรือสังเกตปริมาณของการกระทำที่เกิดขึ้น เช่น สนใจว่าเขาบริจาคเงินหรือไม่ และบริจาคเป็นเงินเท่าไร ซึ่งจะมีจำนวนเงินหลายจำนวนให้เลือก

.....ไม่บริจาค .....\$1 - \$10

.....\$11 - \$25 .....\$26 - \$50

.....\$51 - \$100 .....\$101 - \$1000

.....มากกว่า \$1000

1.4.4 วิธีสังเกตพฤติกรรมที่ทำซ้ำ ๆ กัน ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธีคือ

i) ความถี่สัมบูรณ์ (The Absolute Frequency) คือวัดจำนวนครั้งที่บุคคลกระทำพฤติกรรม

ตัวอย่างการวัดความถี่สัมบูรณ์

บุคคลโดยสารรถประจำทางไปทำงาน

.....ไม่ได้โดยสารเลยในเดือนมีนาคม .....1-5 วันในเดือนมีนาคม

.....6-10 วันในเดือนมีนาคม .....11-15 วันในเดือนมีนาคม

.....16-20 วันในเดือนมีนาคม .....21-25 วันในเดือนมีนาคม

ii) ความถี่สัมพัทธ์ (The Relative Frequency) คือหาสัดส่วนหรือจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่เขากระทำพฤติกรรมนั้น

ตัวอย่างการวัดความถี่สัมพัทธ์

เมื่อซื้อเบียร์บุคคลจะซื้อ Schlitz

.....ไม่เคย	.....1 ใน 6 ครั้ง
.....2 ใน 6 ครั้ง	.....3 ใน 6 ครั้ง
.....4 ใน 6 ครั้ง	.....5 ใน 6 ครั้ง
.....6 ใน 6 ครั้ง	

ดังนั้นเมื่อต้องการทราบว่าคุณกระทำพฤติกรรมบ่อยเพียงไร ต้องวัดความถี่สัมบูรณ์ เมื่อต้องการทราบถึงสัดส่วนของจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมต้องวัดความถี่สัมพัทธ์

การใช้การสังเกตซ้ำโดยสังเกตการกระทำเดี่ยวๆที่เป็นการกระทำเดิมสามารถสังเกตได้ทั้งในเงื่อนไขที่มีสภาพเหมือนกันหรือสภาพต่างกัน

ทางเลือกจากตัวอย่างข้างต้นอาจจะคิดเป็นการกระทำเดี่ยวๆที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้

1.5 พฤติกรรมจากการรายงานตนเอง (Self-Report of Behavior)

พฤติกรรมบางอย่างไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงจึงต้องใช้วิธีรายงานด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าผลที่ได้จากการรายงานด้วยตนเองจะมีความแม่นยำน้อยกว่าการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง แต่ก็ได้รับการยอมรับในการนำมาใช้ถ้าหากว่าพฤติกรรมนั้นไม่สามารถที่จะสังเกตได้ วิธีการวัดด้วยการรายงานตนเองของประเภทพฤติกรรมจำเป็นจะต้องบอกกลุ่มของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับประเภทพฤติกรรมนั้น แล้วให้เขาตอบว่ากระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ วิธีการรายงานตนเองเป็นวิธีวัดที่เป็นประโยชน์ถ้าเราสนใจการรับรู้ตนเองของบุคคล และวิธีนี้เป็นวิธีที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.2 ความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่มีหลายทางเลือก เป็นการวัดเจตนาที่มีต่อพฤติกรรมที่มีหลายทางเลือก โดยวัดจากจำนวนทางเลือกของพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ ทางเลือกเหล่านี้หมายถึง ประเภทของพฤติกรรมที่แตกต่างกัน หรือพฤติกรรมเดียวกันแต่มีปริมาณแตกต่างกัน เช่น

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 1976

.....ฉันเจตนาจะออกเสียงให้เจอร์ลด์ ฟอร์ด

.....ฉันเจตนาจะออกเสียงให้จิมมี คาร์เตอร์

.....ฉันเจตนาจะออกเสียงให้ผู้สมัครคนอื่น

.....ฉันเจตนาจะไม่ออกเสียง

หรืออาจวัดเป็นร้อยละที่รวมกันแล้วเป็น 100 เช่น

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 1976

โอกาสที่ฉันจะเลือกเจอร์ลด์ ฟอร์ด 30%

โอกาสที่ฉันจะเลือกจิมมี คาร์เตอร์ 45%

โอกาสที่ฉันจะเลือกผู้สมัครคนอื่น 5%

โอกาสที่ฉันเจตนาจะไม่ออกเสียง 20%

ตามเหตุผลที่ว่าบุคคลจะกระทำในสิ่งที่เขากำหนดความน่าจะเป็นเชิงอัตนัยไว้สูงที่สุด ดังนั้นในกรณีนี้เราสามารถทำนายว่าเขาจะเลือกจิมมี คาร์เตอร์

2.1.3 ความสอดคล้องกับประเภทพฤติกรรม

การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับประเภทพฤติกรรมนั้น จะต้องวัดเจตนาที่มีต่อการกระทำเดี่ยวโดยการวัดเจตนาและการกระทำเดี่ยวนั้น ๆ จะต้องมีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา และเราสามารถคำนวณหาธรรมชาติของเจตนาเชิงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกับการวัดประเภทพฤติกรรม

2.2 ความคงที่ของเจตนา (Stability of Intentions)

การวัดเจตนาไม่ใช่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมที่ดีเสมอไป เพราะว่าเจตนาสามารถเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและการวัดเจตนาก่อนที่จะสังเกตพฤติกรรมอาจจะต่างจากเจตนาขณะที่พฤติกรรมนั้นถูกสังเกต นั่นคือยิ่งระยะเวลาในการวัดเจตนาและพฤติกรรมห่างกันมากเท่าใด การทำนายพฤติกรรมจากเจตนา ก็มีความแม่นยำลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาในระหว่างนั้น หรือได้รับข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นทำให้เจตนาเปลี่ยนไป ดังนั้นเพื่อให้การทำนายพฤติกรรมจากเจตนามีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องวัดเจตนาให้ใกล้กับการวัดพฤติกรรมมากที่สุด

ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตนาโดยทิ้งช่วงเวลานานนั้นโดยปกติมักจะไม่นิยมใช้กับการวัดเป็นรายบุคคล แต่จะวัดแนวโน้มของพฤติกรรมในกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ของประชากร เพราะว่าเจตนาโดยรวมของคนกลุ่มใหญ่จะมีความคงที่นานกว่าเจตนาเป็นรายบุคคล

ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตนาโดยทิ้งช่วงเวลานานนั้นต้องพยายามแยกเหตุการณ์เฉพาะที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเปลี่ยนเจตนาของบุคคลไป โดยเพิ่มเข้าไปในการวัดเจตนา เช่นผู้ผลิตรถยนต์คาดว่าราคาน้ำมันจะขึ้น ก็เพิ่มเหตุการณ์นี้เข้าไปในการวัด ดังนั้นในการวัดเจตนาตั้งแต่แรกจึงควรถามว่า “ถ้าราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น 20% หรือมากกว่านั้นเราจะซื้อหรือไม่” การวัดเจตนาอย่างมีเงื่อนไขนี้สามารถทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำมากขึ้น

3. เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) (Fishbein and Ajzen, 1980: 68-73)

เจตคติต่อพฤติกรรม หมายถึง การประเมินทางบวก-ลบของบุคคลต่อการกระทำหรือเป็นความรู้สึกโดยรวมของบุคคลที่เป็นทางบวก-ลบ หรือการตัดสินว่าเป็นสิ่งที่ดี-เลวของบุคคลต่อการกระทำพฤติกรรม หรือสนับสนุน-ต่อต้านการกระทำนั้น โดยทั่วไป ถ้าบุคคลมีเจตคติทางบวกต่อการกระทำพฤติกรรมนั้นมากเท่าใด บุคคลก็ควรมีเจตนาหนักแน่นที่จะทำพฤติกรรมมากเท่านั้น หรือในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีเจตคติทางลบต่อการกระทำพฤติกรรมมากเพียงใด บุคคลก็ควรมีเจตนาหนักแน่นที่จะไม่ทำพฤติกรรมมากเพียงนั้น

พิชบายน์และไอเซ็น เสนอการวัดเจตคติต่อพฤติกรรม 2 วิธี คือ การวัดเจตคติต่อพฤติกรรม โดยทางตรงและโดยทางอ้อมหรือวัดจากความเชื่อ (Belief Based Measure) เจตคติที่วัดโดยทางอ้อมจากความเชื่อเป็นตัวกำหนดเจตคติทางตรง

3.1 เจตคติทางตรงต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) พิชบายน์ และ ไอเซ็น (Fishbein and Ajzen, 1980: 54-55) เสนอว่าการวัดเจตคติทางตรงนี้สามารถใช้มาตรวจวัด

การหาความเชื่อที่เป็นรากฐานของเจตคติของบุคคลต่อการรับประทานยาคุมกำเนิดอาจทำได้ โดยตั้งคำถามดังนี้

ถ้าคุณใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด คุณคิดว่าจะทำให้เกิดผลอย่างไรกับคุณบ้าง

หลังจากที่ได้ความเชื่อแล้วก็นำมาจัดกลุ่มความเชื่อที่คล้ายกันเข้าด้วยกัน จะได้ความเชื่อทั้งหมดที่เกี่ยวกับการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดจากนั้น เลือกความเชื่อที่มีความถี่สูงสุด 10-12 ความเชื่อ หรือเลือกความเชื่อทั้งหมดที่กลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 10-12% กล่าวถึง หรือเลือกความเชื่อที่มีความถี่สูงสุดจนถึงความเชื่อที่รวมความถี่ได้ 75% ของความถี่ทั้งหมด (Fishbein and Ajzen, 1980: 70-71)

นำความเชื่อเด่นชัดเหล่านี้มาสร้างมาตรฐานประเมินความหนักแน่นของความเชื่อ (Belief Strength) และการประเมินผลของการกระทำโดยใช้ค่าคุณศัพท์ที่เป็นขั้วคู่ประกอบด้วย มาตรฐาน 7 ช่วง ให้คะแนนเป็นลบ และบวก คือจาก -3 ถึง +3 เช่น

i) การประเมินความเชื่อของบุคคลว่าพฤติกรรมนั้นนำไปสู่ผลกรรมแต่ละอย่าง ด้วยความหนักแน่นของความเชื่อเพียงใด (b)

การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด ทำให้น้ำหนักขึ้น

เป็นไปได้ : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : เป็นไปไม่ได้

+3   +2   +1   0   -1   -2   -3

ii) การประเมินผลกรรมของความเชื่อของบุคคล (e)

การที่น้ำหนักขึ้นเป็นสิ่งที่

ดี : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : เลว

+3   +2   +1   0   -1   -2   -3

จากนั้นจึงคำนวณผลรวมของผลคูณของคะแนนที่ได้จากมาตรวัด ความหนักแน่น
ของความเชื่อและการประเมินผลกรรม ดังตัวอย่างในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การศึกษาเจตคติของผู้หญิงในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด (Fishbein and
Ajzen, 1980: 66)

การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดของฉันทัน	การประเมิน ผลกรรม	ความหนักแน่น ของความเชื่อ	ผลคูณ
1. ทำให้น้ำหนักขึ้น	-2	+3	-6
2. สะดวก	+1	+3	+3
3. สามารถกำหนดขนาดของครอบครัวได้	+2	+2	+4
4. ทำให้ฉันทันรู้สึกผิด	-1	+2	-2
5. ทำให้ประจำเดือนมาปกติ	+3	+1	+3
		รวม	+2

เนื่องจากคะแนนรวมมาจากผลคูณของคะแนนความหนักแน่นของความเชื่อกับ
การประเมินผลกรรม ซึ่งในตารางนี้มี 5 คู่ ดังนั้น ค่าที่เป็นไปได้คือ -45 ผ่านศูนย์ไปยัง +45 จากผล
ของตารางที่ 1 สรุปได้ว่าผู้หญิงคนนี้มีเจตคติทางบวกเพียงเล็กน้อยต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมิน
ผลของการกระทำกับเจตคติต่อพฤติกรรม สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$A_B = f \left[\sum_{i=1}^n b_i e_i \right]$$

A_B = เจตคติต่อพฤติกรรม

b_i = ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ i

e_i = การประเมินผลของการกระทำ i

n = จำนวนความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ

5. การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) (Ajzen, 1988: 103-107)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม หมายถึง การรับรู้ของบุคคลว่าเป็นการยากหรือง่ายที่จะทำพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นการสะท้อนจากประสบการณ์ในอดีต และการคาดคะเนปัจจัยเอื้ออำนวยและสิ่งขัดขวางหรืออุปสรรค (Ajzen, 1988: 132) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับจำนวนของการควบคุมภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แต่พิจารณาถึงความเป็นไปได้จากผลของการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมที่มีต่อการบรรลุถึงเป้าหมายพฤติกรรม ซึ่งการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมจะแปรผันไปตามสถานการณ์และการกระทำ

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมในทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมีความหมายในแง่แรงจูงใจสำหรับเจตนา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนไม่เข้าช้อนกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล การรับรู้การควบคุมนี้จะทำหน้าที่เป็นตัวทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม นอกเหนือจากเจตคติต่อพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล โดยไอเซ็นหวังว่า ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนจะขยายไปครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ได้กว้างขวางขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับแนวคิดเรื่องการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ของ แบนดูรา (Bandura, 1977; 1982) ซึ่งเน้นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล แต่การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมจะเน้นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และจากงานวิจัยของ ไอเซ็น และแมดเดน (Ajzen and Madden, 1986) ชิฟเตอร์ และไอเซ็น (Schifter and Ajzen, 1985) อแลกนา และเรดดี (Alagna and Reddy, 1984) (Ajzen, 1988: 106) พบว่า พฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความเชื่อมั่นว่าเขามีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ดังนั้น ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนจึงรวมความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตน (Self-efficacy Beliefs) หรือการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ไว้ในทฤษฎีด้วย

5.1 การวัดการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมทางตรง (PBC) เป็นการวัดความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการรับรู้ ความยากหรือง่ายในการทำพฤติกรรมโดยการถามความรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถที่เขาจะควบคุมพฤติกรรมของเขา บนมาตราวัด 7 ช่วง ที่มีคำตอบ 2 ข้อ ดังตัวอย่าง

สำหรับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด สามารถทำได้โดย

ง่าย : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ยาก

+3 +2 +1 0 -1 -2 -3

ถ้าคุณต้องการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด คุณสามารถทำได้โดยง่าย

เป็นไปได้ : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : เป็นไปไม่ได้

+3 +2 +1 0 -1 -2 -3

คุณสามารถควบคุมพฤติกรรมการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดได้

เป็นไปได้ : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : เป็นไปไม่ได้

+3 +2 +1 0 -1 -2 -3

5.2 การวัดการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมทางอ้อม การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ได้ รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม (Control Beliefs) และการรับรู้การควบคุม (Perceived Power) ดังนั้นการวัดการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมทางอ้อม ได้จากผลรวมของผลคูณ ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมกับการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการมีหรือไม่มี ทรัพยากรหรือโอกาส ในการทำพฤติกรรม ความเชื่อนี้อาจได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในอดีต การบอกเล่าของผู้อื่น การสังเกต และตัวแปรอื่น ๆ ที่เพิ่มหรือลดการรับรู้ความยากของการทำพฤติกรรมนั้น ๆ

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม เป็นการรับรู้ของบุคคลว่าปัจจัยที่ควบคุมการทำ พฤติกรรมนั้น เป็นการส่งเสริมหรือขัดขวางการทำพฤติกรรม

การหาความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม อาจทำได้โดยการถามดังต่อไปนี้

คุณคิดว่าปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดของคุณ ได้แก่.....

จากนั้นก็นำมาคัดเลือกความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม แล้วนำไปสร้างมาตรวัด ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมดังตัวอย่าง

i) ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม (c_k)

โอกาสที่ฉันจะลืมนับประทานยาเม็ดคุมกำเนิด เกิดขึ้นได้

มาก : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : น้อย

+3   +2   +1   0   -1   -2   -3

ii) การรับรู้การควบคุม (p_k)

การลืมนับประทานยาเม็ดคุมกำเนิด สำหรับฉันเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวาง
การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

ส่งเสริม : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ..... : ขัดขวาง

+3   +2   +1   0   -1   -2   -3

เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างข้อคำถาม 2 ข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่าถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบ -3 ทั้งคู่ เมื่อนำมาคูณกันได้ +9 มีความหมายว่าส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด ซึ่งดูสมเหตุสมผล หรือถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบ c_k เป็น +3 และ p_k เป็น -3 คูณกันได้ -9 ก็ยังดูสมเหตุสมผลเช่นกัน เพราะเมื่อกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการลืมนับประทานยาเม็ดคุมกำเนิด เป็นปัจจัยขัดขวางการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด และโอกาสที่ปัจจัยขัดขวางดังกล่าวจะเกิดก็มีมาก เพราะฉะนั้น ความเป็นไปได้ที่กลุ่มตัวอย่างจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดย่อมลดน้อยลง

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมกับความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม และการรับรู้การควบคุมสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$PBC = f \left[\sum_{k=1}^n c_k p_k \right]$$

- PBC = การคล้อยตามกลุ่มข้างอิง
 c_k = ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมปัจจัย k
 p_k = การรับรู้การควบคุมปัจจัย k
 n = จำนวนปัจจัย

จากความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถนำมาเขียนสมการได้ดังนี้

$$B \sim I = f[\beta_1 A_B + \beta_2 SN + \beta_3 PBC]$$

เมื่อ $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ เป็นน้ำหนักที่ได้จากการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณ

ค่า $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ จะบ่งบอกความสัมพันธ์เชิงสัมพัทธ์ที่เป็นตัวกำหนดเจตนา ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อ B อีกทอดหนึ่ง น้ำหนักความสัมพันธ์เชิงสัมพัทธ์อาจเปลี่ยนแปลงได้จากพฤติกรรมหนึ่งไปอีกพฤติกรรมหนึ่ง นั่นคือในพฤติกรรมหนึ่งอาจพบว่า เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มข้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม แต่บางพฤติกรรมอาจพบว่าเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มข้างอิง หรือเจตนาเชิงพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มข้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมพอ ๆ กัน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อุรี ลัมพิสุทธิ (2525) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางสติปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรียงลำดับตามความสำคัญได้แก่ ขนาดของโรงเรียน การเข้าแข่งขันตอบปัญหาทางคณิตศาสตร์ การสอนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ เจตคติของนักเรียนต่อวิชาคณิตศาสตร์ และการทำอุปกรณ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์สามารถร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 52.81

วรรณิ จิระชุตติโรจน์ (2527) ได้ศึกษาทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษาของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าทัศนคติต่อการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียน และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียนสามารถทำนาย เจตนาเชิงพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตนาเชิงพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียน กับพฤติกรรมในการใช้บริการการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ถาวร แซ่ตั้ง (2528) ได้ศึกษาการทำนายพฤติกรรมการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เจตนาเชิงพฤติกรรมสามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกสมัครสอบเข้าเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .34 ส่วนเจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .48

อัจฉราพร สุวรรณชาติ (2528) ได้ศึกษาการทำนายและการทำความเข้าใจเจตนาและพฤติกรรมการให้คะแนนของมารดาตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล พบว่า เจตคติต่อชนิดของการให้คะแนนรวมกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในชนิดของการให้คะแนน สามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมในชนิดของการให้คะแนน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเจตนาในชนิดของการให้คะแนน สามารถทำนายพฤติกรรมการให้คะแนนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เทิด แก้วศิริ (2529) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของนิสัยทางการเรียน และทัศนคติต่อการเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าองค์ประกอบของนิสัยทางการเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 6 องค์ประกอบ คือ สมานในการทำการทดลอง การหลีกเลี่ยงข้อตำหนิ การควบคุมอารมณ์ การแก้ปัญหาการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ ความสมบูรณ์ของแบบอย่าง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .146, .249, .141, .243, .234 และ .011 ตามลำดับ

ชลาลัย กันมินทร์ (2530) ได้ศึกษาผลของพฤติกรรมนำตนเองและการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่มต่อการทำแบบฝึกหัดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมนำตนเองรวมกับการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่ม ทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่า กลุ่มที่ไม่มีพฤติกรรมนำตนเองและการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

เจลิยว บุชเนียร (2531) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมการสอน พื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เขตการศึกษา 8 พบว่า พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ พื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกตัว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .2963, .1038, .7804 และ .4099 ตามลำดับ

ประเสริฐ เตชะนาราเกียรติ (2532) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านนักเรียน องค์ประกอบด้านครู สภาพแวดล้อมทางบ้านและสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร พบว่า เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวก กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .126 และ .114 ตามลำดับ

เรวดี วัฒนทกโกศล (2532) ได้สำรวจความเชื่อ เจตคติ เจตนา และพฤติกรรมการเลือกศึกษาต่อสายสามัญ หรือสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร ตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล พบว่า ความแตกต่างของเจตคติทางตรง ความแตกต่างของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรง ร่วมกันทำนายความแตกต่างของเจตนาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และความแตกต่างของเจตนา สามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกศึกษาต่อสายสามัญ หรือสายอาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ศิริวัฒน์ สงวนหมู (2533) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ตามการรับรู้ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ระดับสูง รับรู้ว่าการศึกษามีส่วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ ในระดับมากที่สุด คือ การเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอและทันเวลา การมีสมาธิในการเรียน ฟังคำอธิบายและติดตามเรื่องที่ครูสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา สำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ระดับปานกลาง รับรู้ว่าการศึกษามีส่วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ในระดับมากที่สุด คือ การเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอและทันเวลา ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ระดับต่ำ รับรู้ว่าการศึกษามีส่วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ในระดับมากที่สุด คือ การเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอและทันเวลา ปรึกษาครูเมื่อมีปัญหาในการทำการบ้าน ฝึกทำโจทย์เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ครูกำหนดให้จากหนังสือประกอบต่าง ๆ ชักถามปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนกับผู้รู้ และสรุปความคิดรวบยอดในแต่ละบทเรียนได้อย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

แหวนไพลิน เย็นสุข (2538) ได้พัฒนาแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลปรากฏว่า แบบวัดเป็นแบบวัดเจตคติทางอ้อมมีลักษณะเป็นแบบวัดตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของพิชบาบัยน์ และไอเซ็น จำนวน 5 ชุด ชุดละ 26 ข้อ รวม 130 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหา ความตรงเชิงทฤษฎีและความเที่ยงสูงมาก

มันทนา สิริรัตนโกภาส (2538) ได้สำรวจความเชื่อ เจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมและพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามแนวทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน พบว่า เจตคติทางตรง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมทางตรง ร่วมกันทำนายเจตนาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R = .66, p < .001$) และเจตนาสามารถทำนายพฤติกรรมการบริจาคโลหิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R = .47, p < .001$)

อารีย์ เมธากาศย์ (2538) ได้ศึกษาการทำนายเจตนาต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เจตคติ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง สามารถทำนายเจตนาต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปราณี ศิวพรพิทักษ์ (2539) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนด้อยสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรียงตามน้ำหนักความสำคัญ ได้แก่ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นแผนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้การควบคุมพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย โดยเมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เชิงเจตคติต่อพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทางด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียน ด้านทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ และด้านการทำ

การบ้านวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้านพุทธิพิสัย สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ด้านพุทธิพิสัยสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (Somwung Pittiyanuwat, 1976) ได้สร้างมาตรวัดเจตคติและเจตนาของนักเรียนที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้ทฤษฎีเจตนาเชิงพฤติกรรมของฟิชบายน์ (Fishbein's Theory of Behavioral Intention) พบว่า คะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมทางคณิตศาสตร์ที่วัดทางอ้อม และคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมทางคณิตศาสตร์ที่วัดทางตรง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และพบว่า เจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์สามารถทำนายได้จาก เจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยที่เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมทางคณิตศาสตร์ มีบทบาทต่อเจตนาใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์มากกว่าองค์ประกอบด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

โรเบิร์ต ลีโอนาร์ด ฟิลลิปส์ (Robert Leonard Phillips, 1982) ได้ศึกษาผลของเจตคติเกี่ยวกับอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และเจตนาในการศึกษาต่อด้านคณิตศาสตร์ พบว่า เจตคติเกี่ยวกับอาชีพมีผลต่อเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิง และเจตคติเกี่ยวกับอาชีพมีผลต่อเจตนาในการศึกษาต่อด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งเพศชาย และหญิง

ไอเซ็น และ ไดรเวอร์ (Ajzen and Driver, 1992) ได้ประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในการศึกษาการเลือกใช้เวลาว่าง โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาวิทยาลัย ซึ่งต้องตอบแบบสอบถามที่วัดการมีส่วนร่วม อารมณ์ เจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมและเจตนาเชิงพฤติกรรมในการเลือกใช้เวลาว่าง จากรายงานใน 1 ปีต่อมา พบว่า เจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ ส่วนเจตนาเชิงพฤติกรรมและการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมสามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกใช้เวลาว่างได้

ซึง ฮุน โฮ (Seung Hyun Choe, 1992) ได้วิเคราะห์เจตนาของนักเรียนเกรด 10 ในการสมัครเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน พบว่า เพศ เป้าหมายในการศึกษา เป้าหมายในการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับการเลือกเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนใช้ทำนายการเลือกเรียนของนักเรียนได้ในบางกรณี เพศไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเลือกโปรแกรมเรียน แต่พบว่า เพศมีความแตกต่างที่สัมพันธ์กับตัวแปรด้านเจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และเจตนาเชิงพฤติกรรม ตัวแปรภายนอกบางตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับเจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และเจตนาเชิงพฤติกรรม ส่วนเป้าหมายในการศึกษา และเป้าหมายในการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อตัวแปรทุกตัวตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน จากการวิเคราะห์การถดถอย พบว่า เจตคติ เป็นตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอำนาจในการทำนายไม่สูง แต่ก็ยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอาจถูกลดความสำคัญโดยเจตคติต่อรายวิชา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม จากผลดังกล่าวเป็นตัวชี้บอกว่า นักเรียนได้บูรณาการความคาดหวังและความกดดันทางสังคม เข้าไว้ในการสร้างเจตคติของนักเรียน ส่วนการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมไม่ส่งผลกระทบต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซาอูล เนเวส เดอ เจซุส และ มานูเอล วิเอกัส อาเบรอ (Saul Neves de Jesus and Manuel Viegas Abreu, 1994) ได้เสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของครูที่จะจูงใจนักเรียน โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ในการศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 143 คน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นแรงจูงใจต่าง ๆ เป็นไปตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ซึ่งสามารถทำนายความคาดหวังในพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการทำงานในชั้นเรียนของครู

ชู เชน ฮู (Shu Chen Hu, 1995) ได้ศึกษาเจตนาเชิงพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ในที่ทำงานของผู้ชายในไต้หวันตอนใต้ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและการปรับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน พบว่า ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนใช้ได้ดีกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในสถานที่เดียวกัน แต่ใช้ได้ผลน้อยกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานคนละแห่ง และพบว่าทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถทำนาย

พฤติกรรมกรรมการเลิกสูบบุหรี่ได้ดีกว่าทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด ในการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและในการปรับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เมื่อเพิ่มตัวแปรสิทธิพิเศษในการเลิกสูบบุหรี่เข้าไปในรูปแบบการปรับทฤษฎี พบว่ามีผลในการทำนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประสพการณ์ในอดีตมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการเลิกสูบบุหรี่ ในขณะที่นิสัยมีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่ทางอ้อมเท่านั้น โครงสร้างทฤษฎีที่ปรับปรุงแล้ว (ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน + สิทธิพิเศษสำหรับการเลิกสูบบุหรี่) มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการเลิกสูบบุหรี่ และใช้ได้ดีกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนโครงสร้างทฤษฎีที่ซับซ้อนขึ้น (ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน + สิทธิพิเศษสำหรับการเลิกสูบบุหรี่ + ประสพการณ์ในอดีต + นิสัย) ใช้ได้ดีเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มาจากสถานที่ทำงานเดียวกันเท่านั้น

แกสตัน โกดิน และ เกอโจ ก็อก (Gaston Godin and Gerjo Kok, 1996) ได้เสนอการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพที่ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน จำนวนทั้งหมด 56 เรื่อง 87 ชนิดพฤติกรรม ที่ใช้ทำนายพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพในอนาคต พบว่า ร้อยละ 41 ของความแปรปรวนของเจตนาเชิงพฤติกรรม และร้อยละ 34 ของความแปรปรวนของพฤติกรรมในอนาคตสามารถอธิบายได้โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ส่วนการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ร้อยละ 11.5

โรบิน เอ เมเฮอร์ และ เดบรา ริควูด (Robynne A. Maher and Debra Rickwood, 1997) ได้ศึกษา ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในขอบเขตของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) และการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 15-16 ปี จำนวน 285 คน เพื่อสร้างรูปแบบในการทำนายพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น พบว่านักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติ ในระดับต่ำ มีเจตคติทางบวกที่จะนำไปสู่การสูบบุหรี่

เควิน ดี ออสเทน (Kevin Dee Osten, 1997) ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ในการทำนายแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้รูปแบบของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมาประยุกต์ใช้ ในการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมทางการเรียนและการฝึกที่ดีของผู้เข้ารับการอบรมตลอด โปรแกรมการอบรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือผู้เข้ารับการอบรมการดับเพลิงเบื้องต้น จำนวน 154 คน พบว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ เจตคติ การคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม โดยที่เจตคติเป็นตัวทำนาย ที่มีอำนาจสูงสุด ส่วนการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้เช่นกัน แต่มีอำนาจในการทำนายน้อยกว่าเจตคติ จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ใช้ได้ดีกว่าทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลสำหรับการศึกษาคั้งนี้ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็น ตัวทำนายที่มีอำนาจน้อยที่สุด และไม่มีความสัมพันธ์กับเจตนาเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า“พฤติกรรม” สามารถทำนาย ได้จาก เจตนาเชิงพฤติกรรม และ “เจตนาเชิงพฤติกรรม” สามารถทำนายได้จาก เจตคติต่อ การกระทำพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม สำหรับอำนาจในการทำนายและความสัมพันธ์ของ เจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม มีไม่เท่ากัน ขึ้นกับชนิดของพฤติกรรมและองค์ประกอบอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม เจตนาเชิงพฤติกรรม สามารถ ใช้ทำนายพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน นอกจากนี้ยังพบว่า สถิติปัญญาไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบเดียวที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ยังมีองค์ประกอบอื่นอีกเช่น เจตคติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สภาพแวดล้อม พฤติกรรมการสอน และ พฤติกรรมการเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย